

فلسفه محض و عین

معارضه حرمت، لایقدره مرحمت

لامارق و لامارقیزم

— ۱ —

کرتک مناسقده و کرتک استانبولده برچوق مقالات حدیه و کتب طبیعیه و فلسفیه نشر ایدن صبحی ادم
پک قارداشیز طرفندن بعدما رساله مزه معاونت میادیده بولنیه جغنی قارنریمزه تبشیر ایدرز .

فلسفه طبیعیه ایله اوغراشانلریمزه «داروهن» اسمی مجهول دکدر . اوغراشیمانلره ایسه
بر قاجز بر ایکی کتاب و مقاله ایله بو ذاتک شخصتی و مسلکنی قدماً آکلاندق . حالبوکه ،
لامارق اسمی پک آز کیمسه لره معلوم در . بومعلومیتک حدودی غریبه ، حتی فرانسه ده بیله
داردر . طبیعیات عالمی مستننا طوتولقی شرطیله ، پک چوقلری ، علمه ، انسانیته شرف و یرهن
سیالز ، یعنی فیلسوفلر آراسنده «لامارق» اسمنی بولوندریمق بیله ایسته مزئر .

فرانسه ده لامارک حیات و اثرلرینه دائر بر چوق مطالعه لر سرد ایدلشدر . برچوق اثرلر
وجوده کتیرلمشدر . حیاتی حقنده یازیلان کتابلرک اک مفیدی آمریقالی «پاکارد Packard» ک :

Lamarck the honder of evolution , luslife and work

عنوانی ایله یازدینی در . ۱۹۰۱ سنه سی نویورقده طبع ونشر ایدیلن بو اثر لامارک پک
بویوک خاطره سنه حصر اولونمشدر .

اثر ، لامارک دوغدینی زماندن باشلاز . دنیاه کلدیکی اوک رسمیه «مون بارناس» مزاده
لغنده کی ابدی قرارکاهی اولان موقتاً ثورتولش چقوره قدر بوتون فرعلرک فطوغرافیلرینی ده
احتوا ایدر . بزه نامسز ، نشانسز بر مزاردن چیقاریلوب عادی بر «قانا قومب» آتیلان
لامارک بقیه عظامی حقنده بیله خبر ویرد .

بو بویوک فیلسوفک شخصیتندن صره سی کلدکجه بحث ایده جکم . ذاتاً بوک آیریجه بر جلد

حاضر لامقدم . یالکنز شوراده ایضاح ایتک ایسته دیکم بر جهت وارسه اوده معقی داروهن طرفندن بیله اهمیت ویرلین لامارک اثرلینه پک آز نظر لک انعطاف ایده بیلیمسی مسئله سی در . شکر که ، صوکره لری بومکنسب لاقیدی زائل اولشدر ، بوکون ، یته او اهمیتسز تلقی ایدیلین کتاب او یله فیضدار بر منبع تشکیل ایدیورک ، بر جوق طبیعیات عالم لری اوندن استفاضه ایدیورلر . اون دوقوزنجی عصرک باشلانمجنده کی فنک کیریلکندن منبعث بعض خطالک لامارک توزرنده تأثیری کورولمشدر . ایسته بوسیدندر ، که اونک « فلسفه حیوانات » نامنده کی اثرنده بعض خطالر بولتمجنده در . لکن ، بویاکشمل ظن وادعا ایدیلدیکی مرتبه بویوک واهمیتی دکلدرلر . « فیزیک » تجربیه ووقوفلرینک اون دوقوزنجی عصرده نه قدر سطحی اولدینی علم اربابی عندنده معلوم بر کیفیتر . بو بویله ایکن لامارک « سیالات Fluides » حقنده کی دوشونجه و فیکر لری نظر اعتباره آلنیرسه دهاسنک وسعت وعظمتی ده چاپوق دقتی جلب ایده ر .

« داروهن » ک اثر لری ایله « لامارک » ک کتاب لری بینده بعض فرقلر وارد ر . کیفیته تماس ایتمین بوفرقلری بزه فن تاریخی کوسرتیریور . هر ایکی اثر آری آری مطالعه ایدیلجهک اولورسه بوترجیح حقسنزلنی در حال میدانده چیقار .

لامارک ، داروهن درجه سنده عمومک توجهنی قازانامامشدی . « نوعلرک منشأی » میدانده چیقیدینی زمان خلقلک سویه سی بو نظر به بی قبول ایده جک درجه ده حاضر بولونیوردی . « فلسفه حیوانات » ک خلاصه لری « اصطفا ی طبیعی » دوشونجه لرندن ده اطرافنی بر اصول اعطاسنه صلاحیتداردر . پک آچیق بر صورتده یازیلان بو کتابی اوقویانلر دیکرینه نسبتله ده ای آکلارلر . ذکالر دایما وجوده کتیردک لری ایشلرله تخمین ومقایسه ایدیلیرلر . بو بر درجه یه قدر دوغری در . ذکالک انکشاف ایتدیکی محیط ، زمان ، مکان ، واسطه کی عامللره اعتبار ایدیلرسه بوقطعت او قدر شدت قازاناماز .

لامارک اهمیت کسب ایده میشی بعض سبیلرک تأثیریلدر . تکاملجی لر مناقشه یه آتیلدقلری زمان هر شیدن اول « داروهن » ک فکرینه رعایت ایدیورلردی . داروهن بر یرده دیورکه :
« ... لامارک اثرلرینی پک فقیر کوردم . اوراده نه بر فکر بولویورم ، نه ده بر فعل . » بو اراشه وادعا پک حقسنزدر . آسف اولونورکه ، بونابجا تقدیر « هوکله ی » طرفندن ده سرد ایدلمشدی .
... بعض خصوصلری هرکس ، وخاصة بویوک آداملر ، یعنی خلق آراسنده معنوی بر نفوذ اکتساب ایدن ذاتلر کی قبول ایده مامک مسئله سی هر وقت معارضی اتمام واستخفافه سائق در .
الده « واحد قیاسی » موجود ایکن بو اتمامک درجه سی یالکنز انصافی اولانلر تقدیر ایده بیلیرلر .

لامارک حیاتی درین بر حزن ایجنده کجاست. او، بوجز نک شدتی قیماً فنه مجلوبیت ایله تهوین ایده بیلیمشدی. اثرلرنده کی افاده فنک لامارک روحنه بخش ابتدایی سرورک ظاهری بر شکافی کوسترز. «فلسفه حیوانات» ک دیباچه‌سنده کی بعضی تظاهرلر او نوع نشئه‌لردندر، که بو بویوک فیلسوفک فنه قارشیی بسله‌دیکی محبتک درجه‌سنی ایضاح ایدهر. بوذوق برچوچوونک و «فیلیس لودائته» ک دیدیکی کبی برقو لکسیون مراقیسنک ذوقی دکل، بر فیلسوفک برداهی نک ذوقی در.

لامارک هر شیندن اول شوکا قائل درکه، هر علمک کندیسنه مخصوص بر فلسفه‌سی واردر. و بوحقیقتی هرکسک بیلیمسی لازم در. حقیقی تمجددر، جدی ترقی لر منحصر آ بواصول ایله آده ایدلک قابلیتنددر لر. اگر بر علمک فلسفه‌سی امال ایدیلیرسه اونک ترقیسی کوچلشدیکی کبی بوخصوصده وجوده کتیریه‌جک اثرده مکمل دینه‌مز.

«علم حیوانات» ک فلسفه‌سی لامارک سی و جهدی ایله دوغمشدر. «علوم طبیعی» نک «تاریخ طبیعی» اوزرینه تأسیس ایدلمی و زانندن صوکردهر. لامارک ادعایی وجهله «طبیعیات عالمیری یکی نوعلری کوسترمهک چالشمله یک بوشنه وقتلری» تولیدر مشلردی. «هرشیدن اول بر «فلسفه حیوانات» لازم در. حیادار اولانلرک شکللری قیل قرق یارارجه‌سنه توصیف بپوده در.

طبیعیات عالمیری، وجوده کلسی ملحوظ یکی نوعلرک آناتی، تحوللرنده کی کوچولک نقطه‌لری، خلاصه مطالعه ایدلمی مقتضی خصوصلرک یالکز شکللری، بعدلری، رنگلری خارجی قسملری تدقیقه شایان کورمک ادعاسنده بولونورلر بواذا «علوم طبیعی» نک ایلریله. می ایجن بویوک بر مانعه‌در. بوسعیک و ردیکی یورغونلق ساده براسم لیسته‌سنک کندیشه‌مه. سندن باشقه برشیده یاراماز. خصوصی ماده‌لری ایجه آراشدیرمق اصولی - چوقدنیری - آشکار بر اهمیت قازانمشدر. لامارک بوارائه‌سی اشباحک دها بسیط تفصیللری ایله بعضی طبیعیات عالمرنجه مطالعه‌نک باشلیجه موضوعنی تشکیل ایدن طرزلرک ملاحظه‌سنه قناعت اتمک اعتیادینی تولید ایتشدر. [*]

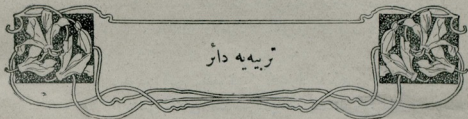
بوکونک فی، لامارکک دون کوستریدی بواصوله منتدادر. «أرنست رومان» ک دیدیکی کبی «صفوت فن مرانیلک بیلیمزه. [*] فنک غایه‌سی بشریته فائده‌تأمینی در. بوادعایی هر زمان اولدینی کبی ینه ایلری سورهم.

[*] تفصیلی «فلسفه حیوانات» ک اون ایکتنی صیفه‌سندن اعتبار آ باشلار. اذرو ایدمن مراجعت ایدم بیلیر.

لامارک «فلسفه حیوانات» ینک مختلف قسملرینه بیولوژی یه وودولایمسیله «تاریخ طبیعی» نك عمومیتنه اساسلی برتمتع آیرمشد. چونکه، اثرده فرعلرله دکل اساس ایله اوغراشمشدر. فیالحقیقه، لامارک داروون قدر مشاهده و تجربیلرینی ایلری کورتوره‌مه‌مش ایسه‌ده‌ذکاسنك شدتی قوشمه‌سنك وسعتی «داروون» و «دارونه‌نجی» لره اینی بر اشتغال موضوعی حاضرلامشد. شوراسی‌ده خبر ویره‌م که، لامارک اوقیمتدار کتایبندن یالکنز علوم طبیعییه ایله اوغرا- شانلر استفاده ایدر ولدت آله‌بیلیرلر. سائرلری ایسه بر شی آکلایه‌مازلر. خصوصیه لامارک: «... عمومیتله کل دکل، نسبی اوله‌رق شخص محاکمه ایدلکجه طبیعتده کی اشباح بو استقراریت منظره‌سنی عوام دائماً حقیقت کی قبول ایده‌جکدر». سوزی باشقه‌لرینه پک کران کلی در.

خالیجی اوغلی — ۲۷ حزیران ۳۲۹

صبحی ادهم

تربیه دائر

فلسفه، اخلاق، اجتماعیات، حتی صوگ زمانلرده سیاسیات عالمنده «تربیه» بختی پک بویوک بر اهمیت قازانمش، عمومی و خصوصی یعنی فردی و اجتماعی هردرلو فلاکت و بدبختی و یا رفاه و سعادتک یکانه عامل مولدینك «تربیه» و یا «فقدان تربیه» اولوب اولمادینی خصوص مهمی بوتون ذهنلری اشغال ایتمکه باشلامشد. علی‌الخصوص بو، بر طاقم فلاکتلره، مغلوبیتلره معروض اولان قوملر تزدنده حقیقه سرعتله حل ایدیله‌جک بر مسئله تشکیل ایتمکده‌در. بزوراده «تربیه» نك اخلاقیات بشریه اوزرنده جدأ، حقیقه بر تأثیری اولوب اولمادینی و بویله بر تأثیری وار ایسه بونك ساحه شمولی، وسعتی و اصل تأمین سعادت ایدیه‌بله‌جک اولان تربیه ایله خلقک مراد ایتدیکی تربیه‌نك عینی شیمی؟ یوقسه یکدیگرندن پک اوزاق شیلریمی؟ اولدینفی موضوع بحث اتخاذایده‌جکزر.

«قوت» ک مصونیتی یعنی محو اولمامه‌سی قانون طبیعیسی؛ بزه تربیه ایچون اجرا ایدیلن مساعینك ده بوشه کیتمه‌یه‌رک بهمه‌حال شخص اوزرنده بر تأثیر حصوله کتیره‌جکی و مثلاً